

Motivatie en keuzes: een kwestie van verwachtingen

Evelyne Meens

Een keuzeproses heeft veelal te maken met het exploreren van je identiteit en je daarna committeren aan de keuzes die je naar aanleiding daarvan hebt gemaakt. Bepaalde (levens)keuzes, en dus het exploreren ervan en committeren eraan, leiden tot identiteitsvorming. Naast het proces van keuzes maken, is het ook belangrijk om te kijken naar het type motivatie achter deze keuzes. Evelyne Meens onderzocht welke aspecten van identiteitsexploratie en identiteitscommitment enerzijds, en welke typen motivatie anderzijds, studiesucces voorspellen.

Studiekeuzes en studiesucces

Het maken van een passende studiekeuze is moeilijk. Vooral voor jongeren die zichzelf nog niet voldoende kennen om te weten welke interesses ze hebben en welke opleidingen daarbij passen. De levensfase waarin ze de studiekeuze maken, is er een waarin hun identiteit nog in ontwikkeling is (Arnett, 2000). Rijpheid in identiteitsvorming zou van invloed kunnen zijn op de kwaliteit van de studiekeuze en dus op het wel of niet continueren van de gestarte studie. Immers, indien een jongvolwassene rijper is in zijn identiteitsvorming en dus *weet* wat hij wel of niet leuk vindt en *waarom* hij dat vindt, kan hij ook keuzes maken die daar het beste bij passen. En beter passende keuzes leiden tot groter succes. Met die gedachtegang werd onderzoek gedaan naar de identiteit en motivatie van jongeren tijdens het maken van de studiekeuze en het verband hiermee met studiesucces.

Zowel het keuzeproces als de motieven achter de keuzes zouden van invloed kunnen zijn op studiesucces. Daarom was het interessant om te onderzoeken welke aspecten van identiteitsexploratie en identiteitscommitment enerzijds, en welke typen motivatie anderzijds, studiesucces konden voorspellen. Tevens wilden we weten of een combinatie van deze twee concepten iets aan die predictie kon toevoegen. Studiesucces wordt in dit geval beschouwd als het wel of niet uitvallen bij de in september gestarte opleiding na het eerste studiejaar.

Identiteitstheorie

Exploreren betreft het onderzoeken van verschillende keuze-opties ('exploratie in de breedte') en daarna die opties met elkaar vergelijken op een reflectieve manier ('exploratie in de diepte'). Wanneer er na de exploratie een keuze uitrolt, noemen we dat in de identiteitstheorie 'commitment' (Luyckx, Goossens, Soenens, Beyers, & Vansteenkiste, 2005). Indien het individu een tijd na de keuze zichzelf nog steeds identificeert met de gemaakte keuze dan vertoont deze 'geïdentificeerd commitment'. Omdat het maken van keuzes vaak lastig kan zijn, kan het ook voorkomen dat iemand erg piekert over de te

maken keuzes in zijn of haar leven (in de identiteitstheorie wordt dat 'rumineren' genoemd).

Naast het proces van keuzes maken, is het ook belangrijk om te kijken naar het type motivatie achter deze keuzes, want ook dit kan van invloed zijn op optimaal functioneren (Soenens & Vansteenkiste, 2011). Welke typen motivatie er bestaan, komt hieronder aan bod.

De ene motivatie is de andere niet

De typen motivatie die zijn onderzocht, zijn ontleend aan de Zelf-Determinatie Theorie (ZDT; Deci & Ryan, 2000). De Zelf-Determinatie Theorie differentieert motivatie op basis van de mate van autonomie die het individu ervaart bij het uitvoeren van een activiteit of bij het vertonen van bepaald gedrag. Als die ervaren autonomie hoog is dan is er sprake van zelfdeterminatie, oftewel zelfbeschikking ('eigen vrije wil'). Motivatie die voor een groot deel gebaseerd is op dit 'zelf willen', noemen we *autonome motivatie*. Wanneer de reden van het gedrag of het uitvoeren van de activiteit echter buiten het individu zelf ligt, en het dus geen echte eigen keuze is, maar meer als 'moeten' voelt, noemen we die

De meest autonome vorm van motivatie is de intrinsieke motivatie die helemaal vanuit jezelf komt

motivatie *gecontroleerde motivatie*.

De meest autonome vorm van motivatie is de *intrinsieke motivatie* die helemaal vanuit je zelf komt. Je bent nieuwsgierig naar iets of oprecht geïnteresseerd in iets. Het heeal bestuderen omdat je het bestuderen hiervan an sich echt leuk vindt, is een voorbeeld van intrinsieke motivatie. Deze motivatie komt voort uit de directe beloning die, in dit geval, het studeren zelf opbrengt. Dit is bijvoorbeeld het plezier dat het studeren oplevert, of de voldoening die eruit voortkomt.

Geïdentificeerde regulatie is een autonome vorm van motivatie waarbij een individu zich identificeert met de activiteit, omdat er persoonlijke doelen worden nagestreefd met het uitvoeren hiervan. Een voorbeeld is het oppakken van een studie Fysiotherapie met het persoonlijke doel ooit een eigen fysio-praktijk te kunnen beginnen. Bij geïdentificeerde regulatie wordt deze studie niet opgepakt vanwege het plezier dat de studie zelf oplevert of omdat het de waarden van de student vertegenwoordigt, maar vanwege het beoogde einddoel. De student kiest er dus in alle vrijheid voor om deze studie te doen. In dit geval is de motivatie toch extrinsiek, aangezien de reden van zijn keuze zich buiten de taak zelf bevindt (Vansteenkiste et al., 2007).

Het lijkt erop dat de autonome motivatie om aan een opleiding te beginnen, gebaseerd is op zelf-geconstrueerde (vaak niet reële) beelden

Geïntrojecteerde regulatie is een vorm van gecontroleerde motivatie waarbij de druk om een bepaalde activiteit uit te voeren in het individu zelf wordt ontwikkeld in de vorm van schaamte, schuldgevoel of zelfs angst. De motivatie is extrinsiek aangezien het schuldgevoel gecreëerd wordt vanuit redenen die niet met de activiteit zelf te maken hebben (Vansteenkiste et al., 2007). Iemand bellen om te vragen hoe het gaat, omdat je je anders schuldig voelt, is een voorbeeld hiervan. Een student die een bepaalde hbo-studie doet, omdat hij zich zonder diploma schaamt tegenover zijn familieleden die ook allemaal hoger opgeleid zijn, is een ander voorbeeld.

Een vorm die ons bekender is, is de *extrinsieke regulatie* waarbij een individu een bepaalde taak uitvoert om een beloning te krijgen of een straf te vermijden. Zowel de beloning als de straf staan los van de acti-

viteit zelf. Sporten om af te vallen, of (hard) studeren alleen maar om uiteindelijk beloond te worden met een hbo-diploma, zijn voorbeelden hiervan.

Er is ook nog de mogelijkheid dat er helemaal geen motivatie bestaat. Deze vorm, die noch autonome, noch gecontroleerde motivatie is, noemen we *amotivatie*. In dit geval weet de student niet meer precies waarom hij een bepaalde studie doet.

Welke studenten hebben ons nodig?

Participanten (N = 8,723, 47.1% vrouw, Mleeftijd = 19.64, SD = 1.95) vulden, voordat ze zich definitief bij een opleiding inschreven, een vragenlijst in. Het bleek dat twee van de hierboven genoemde identiteitsaspecten (namelijk exploratie in de diepte en rumineren) verband hielden met studiesucces (Meens, Bakx, Klimstra, & Denissen, 2018). Immers, studenten hadden een grotere kans om succesvol te zijn wanneer ze meer diepte-exploratie vertoonden en wanneer ze minder rumineerden. Dat betekent dat studenten die niet over één nacht ijs gaan bij het maken van keuzes en hier met anderen over praten en reflecteren, succesvoller zijn. Anderzijds is het dus zo dat studenten die meer piekeren over welke kant ze op willen met hun leven en maar geen keuze kunnen maken, minder succesvol zijn en eerder uitvallen.

Ook motivatie was van invloed op studiesucces (Meens et al., 2018). Studenten hadden een grotere kans om succesvol te zijn wanneer ze meer autonome motivatie en minder amotivatie vertoonden. Verder vonden we een samenhang tussen identiteitsvorming en motivatie. Opvallend was dat aankomende studenten die minder goed exploreerden en/of zich minder aan keuzes committeerden, tevens de studenten waren die vanuit gecontroleerde motivatie of zonder motivatie aan een opleiding begonnen. Dit betreft, gezien de resultaten van dit onderzoek, een risicogroep voor uitval. Met deze wetenschap kunnen ouders, decanen op middelbare scholen, en loopbaanadviseurs deze risicogroep ondersteunen door ze te stimuleren deel te nemen aan open dagen, proefstudeerdagen of meeloopdagen, om op

basis daarvan bewuster voor een studie te kiezen en hun identiteit te vormen.

Motivatie vooraf: een beperkte invloed

In de zojuist beschreven studie had motivatie een groter effect dan identiteitsvorming op studiesucces. Echter, dit effect was niet erg groot, waarschijnlijk omdat beide concepten ten tijde van de studiekeuze (dus vóór de start van de studie) waren gemeten. Een kwalitatieve vervolgstudie (Meens, 2018) bevestigde dit vermoeden. In deze vervolgstudie keken we bij Pabo-studenten naar hun redenen om voor de Pabo te kiezen (verwachte motivatie voor de start van de studie) en de motieven om die Pabo-studie voort te zetten of deze af te breken binnen het eerste jaar (ervaren motivatie na de start van de studie). Tien 'blijvers' en twaalf 'switchers' (studenten die binnen of na het eerste jaar vanuit de Pabo voor een andere studie kozen) werd gevraagd naar hun redenen om voor de Pabo te kiezen en hier hun studie voort te zetten c.q. deze af te breken. Aan de hand van interviews werden hun motieven geïdentificeerd en gecodeerd. Beide groepen, dus zowel blijvers als switchers, gaven voornamelijk autonome motieven met betrekking tot het beroep aan, daar waar het ging om de keuze voor de Pabo. Waarom 'switchers' de Pabo-opleiding dan toch voortijdig verlieten, had naast de moeilijkheidsgraad van de opleiding vooral te maken met de negatieve ervaringen die zij opdeden voor de klas tijdens hun eerste stage. Deze ervaringen bleken één van de meest genoemde redenen om de opleiding te beëindigen. Het lijkt er dus op dat de autonome motivatie om aan een opleiding te beginnen, gebaseerd is op zelf-geconstrueerde (vaak niet reële) beelden en niet op opgedane reële ervaringen. Vandaar dat de voorspellende waarde van motivatie voor de start van de studie ook niet zo groot is voor studiesucces.

Wat staat ons te doen?

Motivatie, voornamelijk autonome motivatie, speelt een hoofdrol bij de studiekeuze. Het is bovendien een belangrijke conditie voor studenten om bij een opleiding te blijven en tevens voorwaarde

voor studiesucces. Echter, het meten van motivatie voordat studenten aan de studie zijn begonnen, heeft weinig nut. Deze lijkt immers vaak gebaseerd te zijn op verwachtingen die later vaak niet helemaal uitkomen. Als zodanig kunnen zulke verwachtingen bij studenten na de start van de studie leiden tot een motivatiedaling en het gevoel de verkeerde studie te hebben gekozen.

Op de eerste plaats is het dus belangrijk om verwachtingen te managen en de student zoveel als mogelijk het studieprogramma te laten ervaren voordat hij eraan begint. Dat betekent dat hogescholen en universiteiten realistische ervaringen moeten creëren op open dagen, proefstudeerdagen en meeloopdagen om de student van zoveel mogelijk eerlijke informatie te voorzien. Daarnaast is het belangrijk dat de student met iemand anders, zoals een ouder, decaan of loopbaancoach, reflecteert op de ervaringen die zijn opgedaan tijdens deze oriëntatieactiviteiten en hier zelf 'iets van vindt', of bij voelt, zodat hij gedegen voor een studie kan kiezen of er juist achter komt dat een bepaalde studie minder goed past.

Voor de studenten die zich niet op dergelijke wijze (willen) oriënteren of waar de verwachtingen alsnog niet uitkomen na de start van de studie, is het belangrijk om het onderwijsprogramma een aantal weken te ervaren, om dan een eventueel verkeerde studiekeuze zo snel als mogelijk te herstellen. Het bevragen van motivatie nadat de student ervaringen heeft opgedaan in een reële onderwijssetting, vergezeld van persoonlijke (loopbaan)coaching, is de beste manier om de student op een plek te krijgen waar hij zich gelukkig voelt en tot zijn recht komt. ■

Referenties

- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood. A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469-480.
- Broeck, A. Van den, Vansteenkiste, A., Witte, H. de, Lens, W., & Andriessen, M. (2009). De zelf-determinatie theorie: Kwalitatief goed motiveren op de werkvloer. *Gedrag en Organisatie*,

- 22(4), 316-334.
- Deci, E.L., & Ryan, R.M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268
  - Luyckx, K., Goossens, L., Soenens, B., Beyers, W., & Vansteenkiste, M. (2005). Identity statuses based upon four rather than two identity dimensions: extending and refining Marcia's paradigm. *Journal of Youth and Adolescence*, 34, 605-618.
  - Meens, E.E.M. (2018). *Motivation: Individual differences in students' educational choices and study success*. (Doctoral dissertation). Tilburg: Tilburg University.
  - Meens, E.E.M., Bakx, A.W.E.A., Klimstra, T.A., & Denissen J.J.A. (2018). The association of motivation and identity with students' achievement in higher education. *Learning and Individual Differences*, 64, 54-70.
  - Soenens, B., & Vansteenkiste, M. (2011). When is identity congruent with the self? A self-determination theory perspective. In S. J. Schwartz, K. Luyckx, & V. L. Vignoles (Eds.), *Handbook of identity theory and research* (pp. 381-402). New York: Springer.
  - Vansteenkiste, M., Sierens, E., Soenens, B., & Lens, W. (2007). Willen, moeten en structuur in de klas: over het stimuleren van een optimaal leerproces. *Begeleid zelfstandig leren*, 16, 37-58.

Evelyne Meens

Dr. Evelyne Meens is onderzoeker en beleidsadviseur studie(keuze)succes op Fontys Hogescholen. In haar onderzoek richt ze zich voornamelijk op individuele verschillen tussen studenten m.b.t. hun motivatie, studie(keuze)succes en welzijn. Met haar onderzoeksresultaten onderbouwt of ontkracht ze bestaande 'onderbuikgevoelens' en ontwikkelt ze valide tools waar zowel studenten als docenten hun voordeel mee kunnen doen.

www.evelynemeens.com

- Tijdschrift voor Coaching
- LoopbaanVisie
- TvOO
- Tijdschrift Positieve Psychologie
- PsychoSociaal digitaal
- De Nieuwe Meso
- Examens
- ZKM Magazine
- TA Magazine

**Meer dan
4.000
artikelen!**

**Voordelige
IP-abonnementen
voor organisaties**

**Ruim
39.000
unieke
gebruikers**

**Leden NOLOC, NVO2,
St!R, ICF Netherlands,
NOBTRA, VITA, NVTA
en NVE toegang tot het
hele platform!**